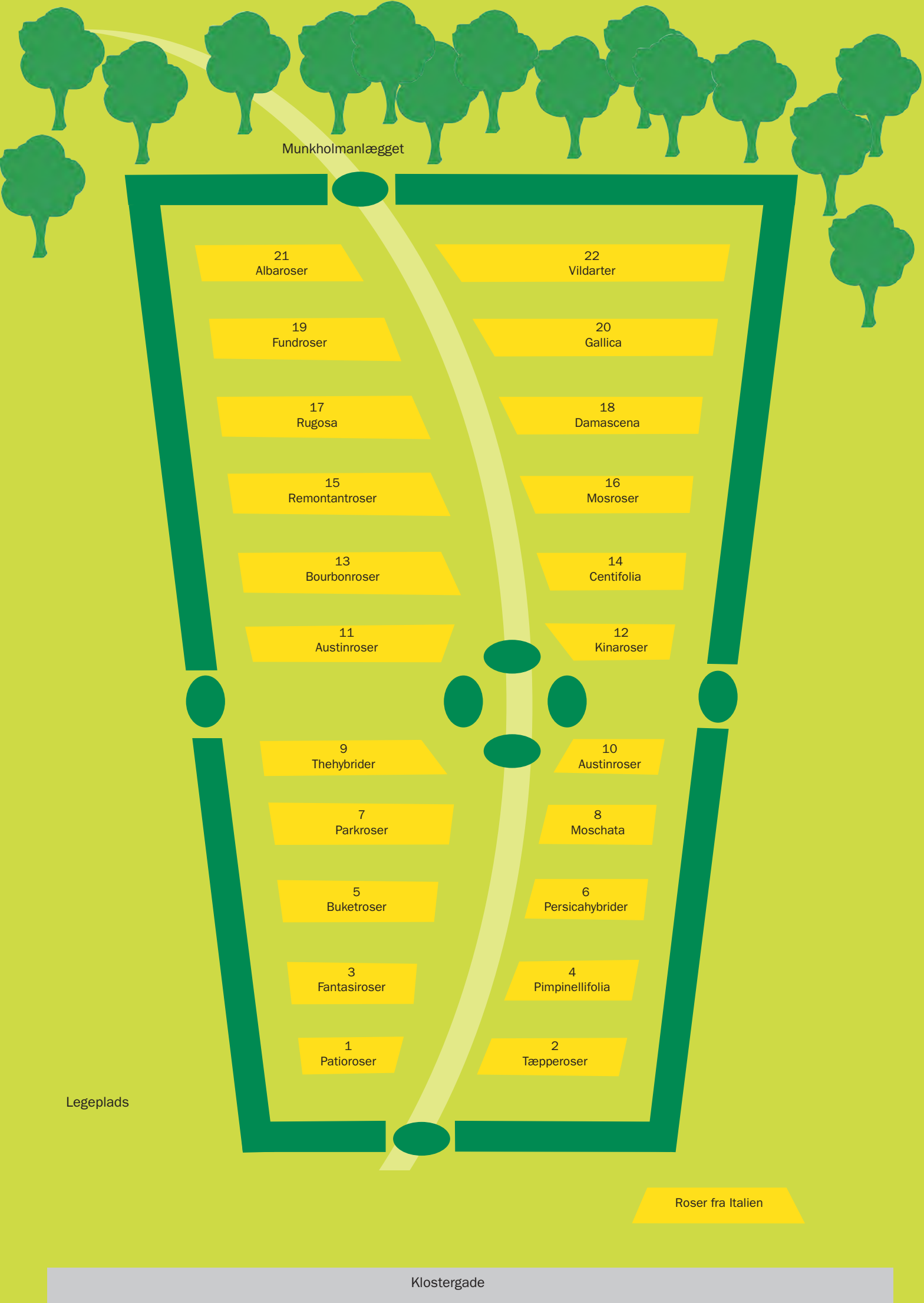

Rosenhaven i Mariager

*Et Rosarium med roser
fra Kr. f. til i dag*

Forord

Siden omkring 1912 har Mariager, som en af datidens mindste købstæder, været kendt som "Rosernes By". Det hævdes, at det var forlagsdirektøren, forfatteren og journalisten Peter Nansen, der fik idéen til Mariager som "Rosernes By". Peter Nansen, der i tyve år havde været litterær leder af Forlaget Gyldendal, holdt meget af Mariager, som han alvorligt syg besøgte for sidste gang i 1918. Han døde under dette ophold, kun 57 år gammel.

En del andre digtere havde på den tid også fattet kærlighed til Mariager, bl.a. Nis Petersen, der kaldte Mariager for "verdens mest vidunderlige lille by". Idéen om "Rosernes By" blev dog først senere ført ud i livet af Gudmund Effersøe, der var kredslæge og holdt meget af roser. Han tog initiativ til plantning af ca. 250 roser langs byens gader. Rosenbestanden er siden øget betragteligt, og i dag kan Mariager med rette kalde sig "Rosernes By".

Gennem årene har ønsket om yderligere at markedsføre Mariager som "Rosernes By" været fremme i flere sammenhænge. Der kom dog først skred i sagen, da Mariagers tidligere borgmester Erik Kirkegaard Mikkelsen sammen med organisationen CittaSlow, som byen få år forinden var blevet medlem af, tog initiativ til at inddrage en del af den tidligere dyrskueplads/campingplads som etablering af Rosenhave/Rosarium.

Pladsen var overdraget til byen i 1977 af den private forening Klostervænget med en klausul om, at den ikke måtte bebygges. Siden har pladsen ligget hen som græsbeklædt område med en offentlig legeplads i det ene hjørne. Området er perfekt for en rosenhave med beliggenhed i Klostergade i udkanten af byen og danner samtidig en smuk indgang til byens historiske Lystanlæg Munkholm.

Finansieringen af projektet sker alene ved midler fra *Elro Fonden*, og uden den støtte var projektet ikke blevet gennemført. Hele anlægsfasen er udelukkende udført af frivillig arbejdskraft, og som lokal rosenekspert har Eskild Skau stået for indkøb af de ca. 800 roser og udarbejdet beplantningsplan for hver enkelt rose. Der skal lyde en stor tak til disse frivillige mennesker.

Jeg er sikker på, at de besøgende vil få en god oplevelse af et besøg i Rosenhaven, og mens den ældre generation studerer de mange forskellige roser, kan børnene lege på legepladsen. Den medbragte mad kan nydes i madpakkehusene.

Jeg ønsker god fornøjelse.
Mariagerfjord Kommune, juni 2016

Mogens Jespersen
Borgmester

En rejse gennem Mariagers rosenhave

Det har været bestræbelsen at indrette en have, eller rettere, et rosarium med så mange forskellige roser som muligt på den givne plads. Langt de fleste fremviser udelukkende de såkaldt historiske roser, mens de nyere (de sidste 125 års) forædlinger er henvist til egentlige rosenhaver med få sorter i store massiver. Derfor har vi i Mariager valgt at tænke gammelt og nyt sammen. Resultatet er et anlæg, der præsenterer rosenrigets herligheder helt fra begyndelsen til det allernyeste.

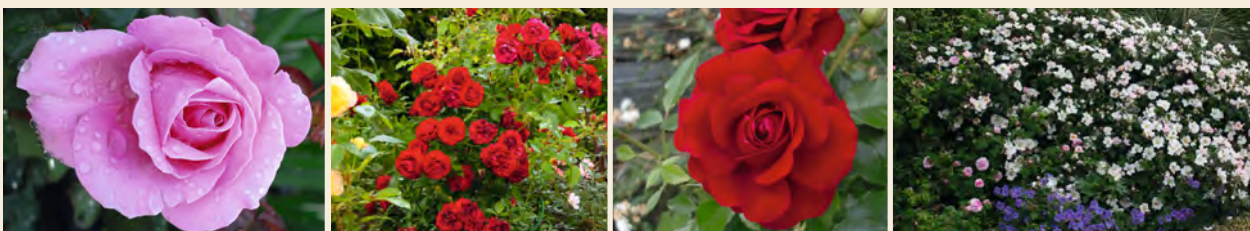
Indgangen fra p-pladsen er forsynet med en rosenbue klædt på af to smukke klatreroser. De er begge nye og højt præmierede for deres skønhed og fine duft: Danske 'Our last Summer' skabt af Rosa Eskelund og 'Grand Award' fra Poulsen Roser. Ved fødderne af dem breder sig 'Rosa Sancta', verdens beviseligt ældst dyrkede rosenhybrid. Fundet i en faraonisk kongegrav fra år 60 e.Kr. Indenfor rammerne af denne 2000-årige tidsramme kan haven opleves på smukkeste vis i de 22 temabede rammet ind af en ydre kant med klatreroser yderst støttende sig til hegnet, i midten buskroser og inderst buketroser.

Ingen anden planteslægt bærer så meget kulturhistorie med sig som roserne gør. De har til alle tider været genstand for ædel dyrkning og beundring, og deres navne bærer i vidt omfang med sig historier om kongesslægter, krige og meget andet. Dette gælder naturligvis i særlig grad de såkaldt 'historiske' roser, men selv i vore dage opkaldes roser efter kendisser som f.eks. Ghita Nørby, Kronprinsesse Mary, Jose Carreras, Claus Dalby o.s.v., ligesom mange roser bærer en relation til en by eller en landsdel i navngivningen. 'Mariager Rose' er et godt eksempel.

Set fra indgangen er haven bygget op som et Rosarium med en baglæns rejse gennem rosenrigets mange afsnit med de nyeste først og sluttende med de ældste sorter og selve vild-roserne fra hvem alt siden stammer.

Jeg vil gerne rette en stor tak til de involverede planteskoler for udvist overbærenhed og engagement uden hvilket arbejdet ikke havde været muligt.

*Eskild Skau
Rosenkender*

Billedfriserne med roser viser kun et lille udpluk af de plantede roser i hvert bed.

BED NO. 1

Patio- eller Miniatureroser

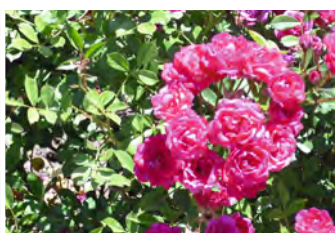
Chinensis rosen 'Pompon de Paris' er stammoderen for denne nye gruppe af haveroser. Tilbage i 1930-erne begyndte Pedro Dot i Spanien og Jan de Vink i Holland at krydse med andre sortsgrupper, først og fremmest buketrosor. Således skabte Pedro Dot tidligt sorten 'Perla di Alcanada', som af mange stadig regnes for en egentlig Chinensis rose.

I 50 år lå arbejdet med at udvikle Patio roserne stille, men i 1980-erne tog et omfattende krydsningsarbejde fat. Først og fremmest af Poulsen Roser (DK), Kordes (D), Meilland (F), Tantau (D) og Moore (USA) m.fl. Behovet for lave roser til parcelhushaverne steg eksplosivt, og Patioroserne er da også kendetegnet ved deres lave, sjældent over 40 cm. høje vækst. De fleste bærer små, fyldte blomster i massevis, og de remonterer flittigt og findes i samtlige rosenrigets farver. Roserne er som hovedregel hårdføre og lette at passe. De må dog aldrig savne vand, men behøver kun en smule gødning. Beskæringen kan foregå ved løbende at fjerne visne hoveder, men kan også udføres som en fuldstændig tilbageskæring på nogle få cm. sidst i juli. Så starter en ny blomstring hurtigt op igen, og højden er ens på alle planterne.

Alle kender de små pletter med roser til vindueskarmene. De sælges i millionvis verden over i supermarkeder og plantecentre. Det er i princippet en affaldsproduktion af Patioroser, som også i stort tal dyrkes frem i potteskulturer. Undervejs i processen skæres toppene ned, så en tættere forgrening kan skabes. Derved fremkommer massevis af nye, friske stiklinger, som i en styret drivhusdrift meget hurtigt sætter rødder og nye buske. De to danske firmaer Poulsen Roser og Rosa Eskelund sidder på 75 % af verdensmarkedet for disse små vinduespotteroser. Roserne i havens bed er alle fra Kordes i Tyskland på nær 'Tribble Hit', som er en Poulsen-rose og 'Perla di Alcanada', der, som nævnt overfor, er spansk.

Charmant Zwergenfee | Perla di Alcanada | Tribble Hit | Sonnenröschen

Little Sunset | Coco | Mandy | Lupo

BED NO 2

Tæpperoser

Betegnelsen er ikke en vedtaget rosengruppe, men snarere en vejledende beskrivelse for rosernes anvendelse og brugt i de fleste planteskoler. De kaldes også for bunddækkeroser. I Tyskland kaldes de Kleinstrauchrosen, hvilket egentlig er en god betegnelse, idet kendetegnet er, at det handler om lave buskroser med et bredt vækstsæt og en frodig blomstring, der gør planterne særdeles egnede til at dække åbne arealer mellem stauder og under buske.

Det er roser med meget komplicerede krydsningsforhold, og det er nok mere korrekt at finde dem som medlemmer af andre rosengrupper så som Buketroser (Floribunda), Polyantha- og Patioroser. Generelt har de ret små blomster, som kan være fra enkle til helt fyldte og i alle mulige farver, mens duft ikke er deres største dyd. Blomsterne kan nærmest dække hele planten fra juni til frosten kommer.

Rosenhistorisk er de på alder med de grupper, de morfologisk tilhører. Dvs. nye fra ca. 1950 og op til vore dage, hvor de udvikles i mange nye sorter hvert år for at tilfredsstille en voksende efterspørgsel, især i USA. Mange lader sig ganske nemt opformere på stiklinger og er med eget rodnet særdeles hårdføre, men lidt længere om at gro sig til end de okulerede planter. De må endelig ikke tørre ud og tager gerne imod godt med gødning.

Beskæringen udføres nænsomt i foråret ved at fjerne dødt materiale. Deres vigtigste aner går tilbage til ca. 1920 og Poulsen Rosers berømte 'piger', men er siden indkrydset alle mulige variationer af lave, rigtblomstrende, remonterende roser. I forreste række befinder sig stadig Poulsen Roser, men også Kordes, Meilland, Tantau, McGredy og Rosa Eskelund blander sig. Højden er sjældent mere end 60 cm., mens bredden sagtens kan være det dobbelte på den enkelte busk. Som type befinder de sig mellem Patio- og Buketroserne.

Sommerwind | Viking | Sea Foam | Linnaeus Cottage | Leonardo da Vinci | Amber Cover | My Story

Flaming Cover | Bassino | Lavender Cover | Butterflies Cover | Fairy Dance | Gentle Cov. | Candy Cov.

BED NO 3

Fantasiroser

I Frankrig betegnes de 'Rose Aparts', i Holland 'Kabaalrozen', i USA 'Impossibles'. De kan være buketroser, thehybrider og regulære buskroser. Klatreroser findes også. Fælles for disse roser, som ikke i sig selv er en vedtaget rosengruppe, er, at de på hver sin måde bryder alle normer for, hvordan en rose skal se ud. De er rosenforædlernes 'legebørn'.

Med deres yderst komplicerede krydsningsforhold er de ofte op til 20 år om at udvikles, og mange af dem er temmelig sensible og kun til dyrkning i drivhus. Den franske forædler Georges Delbard er nok den fremmeste i kunsten. Hans såkaldte 'malerroser' er alle opkaldt efter berømte impressionistiske malere og fremstår da også med blomster, hvis kronblade synes påstrøget stærke farver i mange nuancer med bred pensel. I USA har Tom Garruth lavet spektakulære og helt respektløse roser i både sribede og ensfarvede eksemplarer. I Holland har gartnere udviklet tulipanlignende roser i helt unikke farver til blomsterhandlerbrug, og i Belgien har Martin Vissers skabt den helt vidunderlige thehybrid Minerva. Selv den ellers så form-traditionelle tysker Tantau har ikke kunnet næret sig med sin 'Twice in a Blue Moon', som nærmest er en to-etagers rosenblomst i blå-lilla farve.

Planteskoleejer Ole Hvid Jensen har udsøgt en række sorter, han mener er hårdføre nok til dansk klima. Hvis det ellers holder stik, vil dette bed rimeligvis blive havens mest besøgte, da de sære roser naturligt nok påkalder sig en vis nysgerrighed. Bedet må aldrig savne vand og må gerne gødes flittigt. Beskæringsforholdene varierer alt efter, om det er thehybrider, buketroser eller parkroser. Rosenfolk med meget fine fornemmelser har det med at rynke på næsen og kalde dem 'praleroser'. Det samme blev for 150 år siden sagt om Remontant-roserne, som ingen i dag ville drømme om at undsige.

Maurice Utrillo | Henri Matisse | Hanky Panky | Camille Pissaro
Minerva | La Rose de Petit Prince | Alfred Sisley

Guy Savoy | Strike it Rich | Claude Monet
Twice in a Blue Moon | Midnight Blue | Hot Chocolate

BED NO 4

Pimpinellifolia

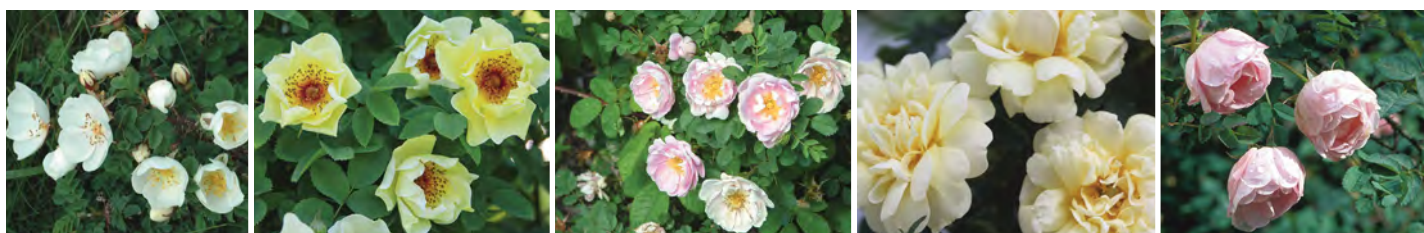
Gruppen har oprindelse i vildarten *R. Spinosissima*. Den var kendt allerede i 1500-tallet og blev fundet i Skotland. Det var buske på godt en meters højde med enkle blomster i forskellige lys rosa nuancer og en enkelt med røde blomster. I begyndelsen af 1800-tallet begyndte et par skotske brødre at krydse disse roser med hinanden, og der fremkom tæt på 200 forskellige udgaver med mere eller mindre fyldte blomster, alle sammen rigt sommerblomstrende og duftende. Mange satte flotte sorte eller brunlige hyben.

Krydderurten Pimpinelle hedder på engelsk 'Burnet', og bladene minder om rosenbuskenes. Derfor blev de tidlige sorter kaldt 'Burnet-roser'. De blev hurtigt meget populære, men gled lige så hurtigt ud igen, da thehybriderne dukkede op og totalt dominerede markedet. Omkring 1930 gravede Wilh. Kordes i Tyskland igen pimpinellerne frem og krydsede dem med thehybrider. Dette arbejde udmøntedes i de stadig meget skattede, såkaldte 'Frühlings-roser'. De var op til 250 cm. høje, rigt sommerblomstrende og fint duftende buske. Også Tantau (D), Sheppard (UK) skabte gode sorter, men mest opmærksomhed vakte danske Valdemar Petersens stadig verdensberømte rose 'Aïcha' med sine enkle, cremegule blomster og tilmed en smule remontering.

Pimpinellifoliaroser er meget letdyrkelige. De gror i al slags jord og passer sig selv, men tager da gerne mod en sjat gødning. Beskæres ikke, med mindre det er for at forme busken eller fjerne døde grene. I de senere år har rosengartner Knud Pedersen arbejdet med gruppen på ny for om muligt at skabe lave buske med remonterende blomstring. Dette arbejde pågår stadig, men tegner godt. Knud Pedersen har haft frie hænder til at beplante havens bed med gode, lave sorter, og vi kan være stolte over at have fået lov til også at præsentere tre af Knuds udviklingssorter i haven. I kantbedene er nogle af de høje sorter repræsenteret, bl.a. 'Aïcha' og 'Frühlingsduft'.

Namdalsrose (Williams Double Yellow) | KEP 002 | Falkland | Stanwell Perpetual
KEP 003 | William IV

William III | KEP 001 | Prairie Peace | Alberta Bouquet
Double Blush | Double White

BED NO 5

Buketrosen

Polyantha og Floribunda er de to grupper, som almindeligvis markedsføres under et: Buketroser. Udviklingen startede i slutningen af 1800-tallet, hvor den franske rosenforædler Guillot krydsede den japanske *R. multiflora* med forskellige *R. chinensis*-former og derved skabte en rose med blomster sat i buketter over busken. Det var et vanskeligt arbejde, for krydsningerne var sterile og kunne derfor ikke frøformeres. En enkelt plante satte dog hyben med fertile frø, og fra dem forædlede Guillot adskillige sorter med den første i 1870. Flere forædlere kastede sig over disse nye roser, bl.a. danske Poulsen med sorten 'Ellen Poulsen', der, foruden stadig at være en populær sort, har været den mest anvendte krydsningsrose i den senere udvikling verden rundt.

Polyantharoserne popularitet varede indtil omkring 1920. Allerede i 1912 havde Svend Poulsen krydset en Polyantharose med en Thehybrid og skabte sorten 'Rødhætte'. Senere fulgte 'døtrene' 'Kirsten, Else, Karen og Anne-Mette Poulsen'. En ny rosengruppe var skabt, og den dag i dag er Floribundaroserne uløseligt forbundet med Poulsen-familiens koncept, som stadig ligger til grund for alle de nye sorter, alverdens forædlere laver. Poulsens roser var i en periode fra 1920 til 1940 markedsførende i Skandinavien og England. I slutningen af 1900-tallet fik Poulsen Roser for alvor fodfæste i USA med sorten 'Grand Canyon' ('Riberhus'). Rosen er i millionvis plantet som karakterrose ved samtlige indgange til naturreservatet Grand Canyon. Det var i 1998, og Poulsen har stadig en meget stærk position på markedet i USA.

Multifloraroserne skal som hovedregel podes på stærke rødder for at klare sig. Mest bruges en dyrket form af den vilde *R. multiflora* til okulering. Beskæring af buketroser skal foregå i foråret og bør højst være en trediedel af plantens højde. Efterfølgende kan de visne blomster eller en hel buket fjernes kontinuerligt, hvorefter en ny blomstring hurtigt etableres og holder til langt hen på efteråret. Buketroser skal vandes og gødes godt. Havens bed er sammensat i samarbejde med Kordes Rosen i Tyskland, som også har leveret planterne på nær 'Mørk Ellen Poulsen', som, alle fine nyskabelser til trods, er stammoder til eller har gener i dem alle.

Kosmos
Jasmina Flower Circus

Gebrüder Grimm
Novalis

Schöne vom Zee
Black Forest Rose

Airbrush

Goldmarie

Abracadabra

Rosenromantic

Mørk Ellen Poulsen

BED NO 6

Persicahybrider

Vildrosen *R. persica* er en særling i rosernes verden. Også den smukkeste vil mange sige, for den bærer en ret stor, enkel og dybt gul blomst med en betagende rødbrun bund og lange støvdragere som en blomst i blomsten. Alle andre roser har lys bund med mørkere rand af blomsterblade. Desværre er kromosomtallet i *R. persica* uforeneligt med andre roser, men den slags småting afskrækker ikke stædige rosenforædlere. At rosen også er en sart og svært dyrkelig størrelse gør ikke sagen lettere. Historisk er vildarten *R. persica* opdaget så sent som i 1784 af den franske botaniker André Michaux i steppeområdet mellem Iran og Afghanistan. Som sådan levede den anonymt indtil omkring 1960, hvor de engelske Brdr. Harkness kastede sig ud i krydsningsforsøg, som efter megen møje og tålmodighed førte til en enkelt hybrid af *R. persica* og en kinarose. Den fik navnet 'Euphrates' med synonymet 'Esther Queen of Persica' og kan findes på udsøgte planteskoler. Efter nogle år opgav Harknessbrødrene arbejdet og overlod materialet til Christopher Warner. Han har energisk arbejdet videre med det umulige og har frembragt et par håndfulde nye krydsninger, hvoraf kun halvdelen endnu har fået et officielt salgsnavn.

Det er havens stolthed at kunne fremvise et bed med disse nye roser, som ikke kan opleves samlet andre steder i Danmark, med mindre man besøger Knud Pedersens planteskole i Harlev, hvor de er under observation og afprøvning for duelighed i danske haver. Det er Knud Pedersens fortjeneste, at Persicahybriderne har fået plads i Mariagers rosenhave. Under alle omstændigheder er det sarte roser. De kræver en solrig og dybtmuldet vokseplads med god vinterbeskyttelse. Siges at være ret tørketålende, men tager gerne imod lidt gødning. Buskene er i bedste fald meterhøje. Blomstringen er kort midt på sommeren, den enkelte blomst holder ofte kun en enkelt dag. Det er den lille rosenbusk til stenbedet eller til en krukke i vinterhaven. Buskene sætte smukke grønne hyben. Indrømmet! – roserne er plantet som et forsøg, som bliver spændende at følge. Vi håber det bedste.

Chewsalimat | Chewdeleight | Bright as Buttom | Roco | Bulls Eyes

Show me Sunshine | Euphrates (Esther Queen of Persia) | Tangerine Tango | Eyes for You
Show me Music | Alisat Prince of Phoenix

BED NO 7

Parkroser

Parkroser er ikke en specifik botanisk rosengruppe, men en kategori af kraftige buske egnet som solitærer eller fyldige bede i større haver og parker. Betegnelsen 'parkroser' optræder ofte i planteskolernes sortimenter som en brugsanvisning til køberne. I Tyskland kaldes de helt generelt for Zierstrauchrosen, altså en oplysning om deres sammenligning med prydbuske. De kan alle henføres til vedtagne rosengrupper, og alle undtagen de helt lavtvoksende er med.

Parkroserne, i hvert fald de nyere, er alle remonterende og rigtblomstrende, og de er desuden sunde og let dyrkelige planter, der pynter gevaldigt op solitært i staudebedet mellem andre prydbuske og som større beplantninger i parker med store træer.

Parkroser bliver typisk et par meter høje og mindst en meter brede. De må ikke gerne tørre ud, men som veletablerede med dybe rødder klarer de nu sagtens en tørkeperiode. De må gerne gødes godt og rigeligt. Beskæringen kan indskrænkes til nødtørftig studsning og fjernelse af døde kviste i foråret, men skal ellers passes alt efter hvilken rosengruppe, de tilhører.

Hvert år kommer der nye sorter på markedet først og fremmest fra tyske forædlere som Kordes og Tantau, men også engelske tiltrækkere er på banen. Mange af Austin's høje sorter kunne sagtens kaldes for parkroser, hvis man alene ser på anvendelsesmulighederne. Havens bed er sammensat i tæt samarbejde med Kordes Rosen i Tyskland, som også har leveret de fleste af planterne. Alle undtagen 'Raubritter' er remonterende. Sorterne 'Verschuren' og 'Papageno' skal skæres hårdt ned i foråret, da de tilhører gruppen af Thehybrider. Rundt i kanten er der plantet adskillige buske af parkrose-typen.

Raubritter | Rosenstadt Freising | Ulmer Münster | Eifelzauber | Rosenresli
Summer Memories

Goldspatz | Papageno | Freisinger Morgenrothe | Zairde | Verschuren
Centarie de Lourdes

BED NO 8

Moschata

Den oprindelige *R. moschata* er kendt fra omkring Kr. f. vildtvoksende i Pakistan. Den er beskrevet som en tidligt og tæt blomstrende klatreroserose med stærk duft. Først i 1822 meldes den nået til Europa, men gik i glemmebogen, indtil tyskeren Peter Lambert fandt på at parre den med et kryds af *R. multiflora* og en amerikansk noisetterose. Resultatet blev en busk med masser af duftende, let fyldte blomster og en flittigt remonterende blomstring.

Lambert navngav rosen 'Trier' efter sin hjemby. Fra denne rose stammer alle Moschataroser, der siden er skabt. Moschata er således ikke en historisk rosengruppe, men et produkt af krydsningsarbejde i 1900-tallet. Lambert selv skabte en række fine sorter, men moschataroserne er uløseligt forbundet med den engelse præst Pemperton, der fra 1915 og frem til sin død skabte sorter, der stadig plantes i stort tal i haverne. Pempertons arbejde blev videreført af Ann Bentall med endnu en række krydsninger, og i 1960 skabte danske Valdemar Petersen sin verdensberømte sort 'Menja'. I vore dage udvikles nye moschataroser næsten udelukkende af det belgiske foretagende Lens Roses til buske på 1-2 m. højde og bredde med et tæt flor af små aksblomstrende blomster og fantastisk duft.

Moschataroserne kan være enkle og fyldte i næsten alle pastelfarver. Flere af disse roser er plantet i havens kantbede. Moschataroser siges at være lidt frostfølsomme og skal derfor plantes dybt og vinterdækkes grundigt. De kan i hårde vintre fryse helt tilbage, men skyder igen fra bunden med masser af nye skud og tæt blomstring, især hvis de gødes godt. Buskene skæres i foråret ned til en højde på mellem 50 og 60 cm. Nogle sorter sætter mange smukke hyben.

Menja

Eva

Moonlight

Prosperity

Will Scarlett

Daybreak (Louise Lens)

Rush

BED NO 9

Thehybrider

Det har været en overvejelse, om Thehybriderne overhovedet skulle have sit eget bed i rosenhaven, men deres historiske status er uomtvistelig, så derfor kom de med. Det franske rosenhus Guillot skabte i 1867 den første navngivne hybrid af *R. odorata* og en Remontant-rose. Den fik navnet 'La France' og er af rosenverdenen vedtaget som den rose, der danner overgangen fra historiske til moderne roser. Thehybriderne er som regel yderst komplekse krydsninger med det formål at skabe storblomstrede roser med remonterende egenskaber og i alle rosenrigets kendte farver. Buskene har en højde på mellem 60 og 120 cm. Enkelte er højere og kan bruges som parkroser. Duften er fra ingenting til kraftig. Thehybrider er generelt sarte skabninger. De kræver muldrig jord, masser af vand og gødning, og de er alle mere eller mindre modtagelige for svampesygdomme. Deres dårligste egenskab er holdbarheden som plante. Højest 10 år, så der skal udskiftes, når de er 7-8 år gamle.

Ingen anden gruppe er dyrket så intenst og mangfoldigt som Thehybriderne, og arbejdet pågår stadig med snesevis af nye hvert år. Alle kender de roser, man kan købe for 20 kr. bundtet i ethvert supermarked og de mange forskellige, som blomsterbutikkerne bruger som buketter. Disse roser er et moderne industriprodukt, som uden sortsnavne produceres i millionvis i hollandsk ejede kæmpedrivhuse i Kenya og Sydamerika og høstes og bundtes maskinelt efter en fuldstændig kemisk styret og hurtig kultur. Over et halvt århundrede udvikledes henved 10.000 forskellige sorter.

I Tyskland kalder man Thehybrider for 'Edelrosen', som om de skulle være særligt ædle. Det er naturligvis en fortolkningssag. De mest ædle roser må vel være de vildarter, naturen selv har skabt.

Beskæringen af Thehybrider foregår i foråret. De klippes helt ned til 20 cm. eller mindre over jorden. Havens bed er sammensat i tæt samarbejde med Kordes Rosen i Tyskland, som har anbefalet og udviklet de plantede sorter. Alle med fokus på hårdførhed og størst mulig resistens mod sygdomme.

Valencia | Blue River | Sunny Sky | Speelwark
Cinco de Mayo | Las Vegas | George Dickson

Winther Sun | Memorie | Königin der Rosen | Sweet Parole
Kleopatra | Swartze Madonna | Sebastian Kneipp

BED NO 10

Austinrosen

Det er aldrig tidligere sket, at en enkelt forædler har fået en hel rosengruppe opkaldt efter sig. David Austin er undtagelsen. Under mottoet "Nye roser i gammel tradition" har Austin skabt mere end 100 fine sorter siden 'Constance Spray' blev sendt på markedet i 1961.

Austin krydsede nye bedroser med de historiske rosers fine egenskaber og resultatet blev roser med strenge krav til remontering, blomsterform, farve, duft og sundhed. Generelt er vækstsættet busket med bøjelige grene og blomsterne store og hængende.

Austinrosen omtales ofte som "Engelske roser", hvilket dog er lige flot nok, eftersom også en række andre engelske forædlere skaber værdifulde sorter.

Mortimer Sackler | Wollerton Old Hall | Tess of the d'Urbervilles | Fighting Temeraire

Lady of Shalott | Darcy Russell | Wildeve | Scepter d'Isle | Molineux

BED NO 11

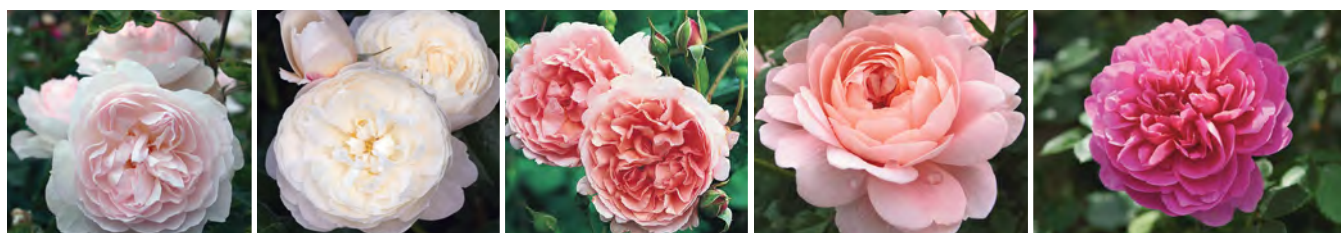
Austin

Der skulle mere end 1 bed til for at præsentere Austins fine roser, der alle er et resultat af et meget omfattende dyrkningsconcept. Det starter med udsåning af ca. 10.000 frø fra en teoretisk sammensat krydsning. De næste 5-8 år foregår der en nøje udvælgelse af de højst forskellige resultater, som frøplanterne fremviser. Blandt disse udvælges den fineste, som herefter sættes i produktion.

Austinroserne findes både høje og lave, og enkelte er klatroser. Mange udmærker sig ved deres gyldne og 'brændte' farver, der ligefrem har været modedannende i tekstilindustrien. De fleste Austinroser er lette at dyrke, men fordrer god jord og masser af gødning.

William and Chatrine | Princess Anne | Queen of Sweden | Jubilee Celebration | Munstead Wood | Graham Thomas

The Dark Lady | Princess Alexandra of Kent | Charles Rennie McKintosh | Strawberry Hill | Pat Austin
Gentle Hermione | A Shropshire Lad | Cottage Rose | Tranquility

BED NO 12

Kinaroser

Det er fastslået videnskabeligt, at kineserne dyrkede roser for 5000 år siden, og at det har været selektioner af frøplanter fra den vildtvoksende *R. chinensis*, men ellers ved man ikke ret meget om kinesernes tidligste roser. Den oprindelige rose var engangsblomstrende, men der er sikre beviser for remonterende chinensisroser før Kr. f.

Det var ostindiensfarerne, der første gang bragte chinensisrosen til Europa. Det skete første gang efter fundet af en formodet uddød rose i Bengalen. Det var i 1751. Rosen var lyserød, dobbelt, duftende og remonterende. Forskere har ved hjælp af genteknologi fastslået denne rose som en mutation af den vilde *R. chinensis*. I Kina fandt man i nogle år efter en mutation med stærkt røde blomster. Den blev bragt til Europa i 1790. Den førstnævnte fik navnet 'Óld Bush', den anden 'Slaters Crimson China'. I begyndelsen af 1800-tallet begyndte franske gartnere at krydse de to roser med kendte europæiske sorter. Det kom til at revolutionere rosenforædlingen. Vi kan således takke Kinarosen for væsentlige egenskaber: Den røde farve og evnen til at remontere.

Kinaroser er ret små, lidt spinkle buske på op til godt en meters højde med middelstore, oftest let fyldte blomster i forskellige farvenuancer fra hvid over gulligt rosa til helt mørkerød. Alle dufter dejligt, og modsat de fleste andre roser, bliver blomsternes farver mørkere under modningen. En kina-kuriositet er sorten 'Viridiflora' med helt grønne blomster, som sent under modningen får en rødbrun nuance. I øvrigt den eneste duftløse kinarose.

De er generelt lidt skrøbelige og fordrer gode levesteder i form af godt muldet og fugtig jord samt en smule gødning. Beskæringen indskrænker sig til fjernelse af døde kviste i foråret. Knud Pedersen har anbefalet de plantede sorter som stærke nok til dansk klima. Kinaroser er fantastiske som krukkevækster, og de mere sarte sorter pynter svært i vinterhaven eller dyrket i drivhus. Som snitblomster er de holdbare og fint duftende.

Louis XIV | Sempervirens | Mme Laurette Messimy
Cl. Pompon de Paris | Comtesse de Guyala | Old Blush

Sophie's Perpetual | Perle d'Or | Glorie des Romanes | Viridiflora

BED NO 13

Bourbonroser

Bourbonroserne udgør en vigtig gruppe i rækken af historiske roser. Navnet henviser til øen Ile d'Bourbon, i vore dage Reunion, i Det Indiske Ocean ud for Madagascar. Her brugte man at indhegne de dyrkede marker med to rækker roser, da man mente, at de så ville opfange sygdomme og insektangreb, der kunne skade afgrøderne.

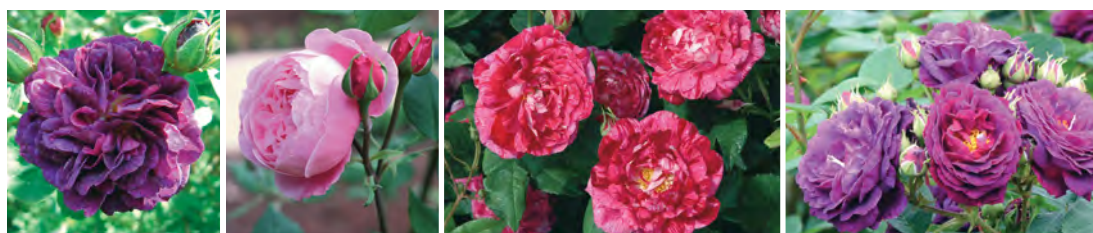
Ostindiensfarerne havde i 1700-tallet bragt roserne til øen. Det var Kinarosen 'Old Blush' og Damaschenerrosen 'Quatre Seasons'. De to roser skabte en naturkrydsning, og frø fra denne blev i 1819 sendt til Frankrig. Frøplanterne fra udsåningen blev stammødrene til de Bourbonroser, der senere i 1800-tallet blev skabt af især franske forældre. Det antages at ca. 600 sorter blev fremdyrket. I dag eksisterer kun et fåtal af disse roser, og de udgør en enestående gruppe af roser med lang livstid, stor skønhed og stor blomsterrigdom.

Buskene er fra meterhøje og op til 2,5 m og nogle er klatrende. Enkelte sorter, som f.eks. 'Zigeunerknabe' sætter smukke hyben. Blomsterne er store, fyldte og i rosa nuancer til rød. Blot en enkelt, 'Boule de Nieve', har hvide blomster. Også sribede sorter forekommer. Bourbonroserne indgår indkrydsede i mange af vore dages moderne haveroser, især i Austinroser. Beskæringen består alene i fjernelse af dødt materiale på de ellers remonterende buske. 'Sigøjnerknabe' er dog ikke remonterende, men beskæres ikke, da dannelsen af hyben så forsvinder.

Som med alle de historiske roser i haven er det især fynske Jens Anton Solbjerg, der har skaffet de fine roser til haven. JAS, som han kaldes i rosenkredse, har i mange år arbejdet med at bevare sjældent plantede, historiske roser i sin planteskole i Brenderup.

Souvenir de Sct. Anne's | Honorine de Vaucluse | Mme Isaac Periere | Souv. de la Malmason
Madame Lauriole de Barny | La Reine Victoria | Bourbon Queen

Baron J.B. Gonella | Champion of the World | Zigeunerknabe
Martha | Honorine de Brabant | Commandant Beaurepaire

BED NO 14

Centifolia

Historiske roser med *Rosa x centifolia* som ophav. *R. centifolia* er en kompleks hybrid af krydsninger i Damashena- og Gallicagrupperne. En nærmere udredning er endnu ikke godtgjort, men forskerne arbejder på højtryk. Det er imidlertid opfattelsen, at historien starter i Holland i 1500-tallet, men først i begyndelsen af 1700 fremkom en række rosensorter, hvor formålet var at skabe store og tæt fyldte blomster. De enkelte sorter er givetvis opstået som sporter, d.v.s. mutationer, da alle de krydsede forsøg viste sig at være sterile.

Centifoliaroser er buskroser på omkring 150 cm. højde. Nogle sorter kan dyrkes som klatreroser. De har lange bøjelige grene, som tynges ned af de store blomsterhoveder, så det synes som om blomsterne hænger på grenene. Centi betyder hundrede, og her er der tale om antal kronblade. Helt så store tal er dog ikke opnået, men 60-70 er meget normalt. Alle er blot engangsblomstrende, men dejligt duftende. Farverne går fra hvid, lyserød, rosa nuancer og til næsten rød. Centifoliaroserne var de hollandske blomstermaleres yndlingsmotiver.

Kært barn har mange navne: hundredebladsroser, kålroser, hollandske roser og mormorsroser er navne, som florerer lokalt i forskellige lande. De tunge, fyldte blomster er følsomme overfor vedvarende regn, der får knopper og blomster til at rådne eller knække af grenene. Lidt støtte hjælper på problemet, og beskadigede hoveder bør fjernes for ikke at give smitte. Det er bedst at lade klatrerosernes lange grene strække sig under dække af tagudhæng eller lignende. Bortset fra manglende resistens overfor svampesygdomme er Centifoliaroserne stærke og nemme at dyrke. De passer næsten sig selv blot med en smule gødning, og de kan blive meget gamle. Beskæringen, hvis man vil, foretages efter afblomstring, så der kan dannes nye knopbærende skud stærke nok til overvintringen.

En stor tak til Jens Anton Solbjerg for levering af alle de overvejende sjældne sorter af Centifoliaroser.

Pepite Lisette | Variegata | Tour de Malakoff | Bullata | Unica Alba

Duc de Fitzjames | Fantin Latour | Blanche Fleur | Cristata

BED NO 15

Remontantroser

Det er ikke muligt at udpege en stamrose for Remontanterne. Deres genetiske sammensætning er så forvirrende og kompleks, at selv forskere ud i botanik finder bedre ting at tage sig til. De første remontantroser blev fremkrydset af franske gartnere i begyndelsen af 1800-tallet, hvor forædlingen af roser for alvor tog fat. Det var på godser og herresæder højest mode at dyrke roser, og de kunne ikke blive pompøse nok. Dyrkningen havde sin storhedstid i første halvdel af 1800. I det næste halve århundrede gik englænderne nærmest grassat. Dygtige gartnere blev ansat rundt på godserne, og de krydsede roser, som ikke et øjeblik var tiltænkt havebrug, men udelukkende skabt til at imponere på stort opsatte udstillinger. Roserne, den ene flottere end den anden, blev kreeret i hobetal. Herskaberne tog æren, gartnerne tog slæbet, og ca. 2000 nye sorter så dagens lys. Samtidig fandt franske gartnere ud af, at man kunne leve af de riges snobberi. De skabte roser, som for store beløb blev solgt til formuende herrer, der så lod planterne opkalde efter sig selv, konerne, døtrene og elskerinderne. I dag eksisterer kun et fåtal af alle disse frembringelser, nemlig dem, der kan klare at gro under almindelige havebetingelser. Remontantroserne var datidens 'praleroser', og de blev de sidste med betegnelsen "historiske".

Thehybriderne tog over. Med sig i bagagen havde de Remontanterne, som blev indkrydset med de såkaldte theroser, nærmere beskrevet under "Thehybrider". Remontantroser er buske med store, farvestrålende og fyldte blomster. Og som navnet siger: de remonterer. Langt de fleste med stærk og fyldig duft. De beskæres så lidt som muligt og kan i dyrkning være lidt problematiske, da de er slemt modtagelige for svampesygdomme.

Havens remontantroser er for de flestes vedkommende sjældent sete roser i danske haver. Med engageret hjælp fra Jens Anton Solbjerg og Knud Pedersen har det været muligt at fremstikke de fine eksempler på 1800-tallets pragtroser.

Marville de Lyon | Alfred Columb | Hugh Dickson | Baroness Rothschild
Baron Girod d'Ain | Clio | Reine des Violettes

Mrs. John Laing | Tom Wood | Ferdinand Picard | Souvenir de Docteur Jamain
Beaute Franciase | Triumphe d'Exposition | Baronne Prevost

BED NO 16

Mosroser

Centifolia muscosa er den korrekte botaniske betegnelse for denne gruppe af buskroser. En centifoliaroses forunderlige mutering med et lag 'mos' på knopper og kviste er stammoder til gruppen. Ældst kendte beskrivelse er fra 1696 og stammer fra Sydfrankrig. I 1720 er der rapporteret fra Holland og i 1724 fra England. I midten af 1800 kastede især franske forædlere sig over det sære fænomen og krydsede over på en række andre centifoliaroser, men også roser fra andre grupper blev forsøgt. Mest ihærdig var den flittige M. Laffay. Flere andre i Frankrig forsøgte og i Ungarn også mesteren Rudolf Geschwind med sin atypiske sort 'Goethe', der, modsat normen, har små enkle blomster af ufattelig skønhed. 'Mosset' har intet med mos at gøre. Det er forstørrede kirtelhår, som har en moskusagtig duft og dækker knopper og grene i større eller mindre grad.

Blomsterne er, som centifoliaernes, store, fyldte og stærkt duftende, men farverne har generelt en mørkere tone. Skalaen går fra hvid over lys til mørk rosa med blålige skær til rødt med skygger af maroon, bordeaux og kastanjebrun. Udviklingen af mosroser er for længst gået i stå, men i 1932 skabte spanske Pedro Dot den første – og hidtil eneste – gule mosrose, der fik navnet 'Golden Moss'. Sorten er naturligvis plantet i havens bed.

Mosroser er sunde og lidet krævende. De bliver fra 1-2 m. høje. Enkelte remonterer en smule. Normalen er dog, at mosroser blomstrer over en ret lang sommerperiode. Under modningen kan blomsterne ændre farvetone med et næsten støvet udseende. Alle dufter vidunderligt. Beskæringen kan foretages kort efter afblomstring for ansættelse af næste års buskhøjde. Man kan også helt undlade beskæring.

Takket være Knud Pedersen og Jens Anton Solbjerg kan haven fremvise nogle sjældent plantede mosroser, men også de to kendte sorter 'William Lobb' og 'Henri Martin' er med i bedet først og fremmest for deres uomtvistelige skønheds skyld.

Nuits de Young	Blue Boy	William Lobb	Golden Moss
Quatre Seasons	Blanc Mousseux	Zoe	Blanc Moreau

Capitaine John Ingram	Goethe	Mousseux de Japon
Alfred de Dalmas	Henri Martin	

BED NO 17

Rugosa

Hybenrose! Alle kender den som plantet i stort tal på baneskråninger, ved motorveje og som klitbevarer i det danske landskab. Den danner et tæt, uigennemtrængelige rodnet, som lukker af for al anden vegetation og bekæmpes i dag som en skadevoldende, invasiv art. Dens botaniske navn er *Rosa rugosa*, og den er stammoder til Rugosa-gruppen. Det er en fantastisk rosengruppe, og den er gammel. En fyldt form ses på en kinesisk afbildning fra ca. 700 e.Kr.f., hvor den således må have været i kultur, eftersom den i sin vildform bærer enkle blomster. Der skulle gå ca. 1000 år, før den nåede Europa, helt præcis i 1796, men først i 1887 blev den inddraget i forædlingsarbejdet.

Rugosaroserne burde egentlig inddeles i 2 grupper: de typiske og de senere hybrider. De typiske er selekterede naturhybrider, som har vist sig forskellige i farver og fylde og derefter vegetativt formerede og navngivet. De nyere hybrider er *R. rugosa* krydsede med thehybrider og remontantroser. Fælles for dem er deres kraftige rodnet. Farverne dækker hele spekteret af kraftige kulører, og de findes i alle former af blomster fra helt enkle til tætfyldte. Buskene bliver fra 1-2 m. i højden og mindst en meter i bredden. Blomsterne dufter godt og egner sig som snitroser. Mange, især de ældste, danner de store, fine og vitaminrige hyben, som kan bruges til syltetøj og anden madlavning. Buskene har ofte kradsbørstig, tæt tornsætning. De har en sommer-hovedblomstring, men remonterer sparsomt hen på efteråret. Rugosaroser er yderst taknemmelige at arbejde med. De fejler så at sige aldrig noget, og de behøver hverken at vandes eller gødes. Evt. beskæring kan udføres hele året. Lidt gødning fremmer dog efterårsremonteringen.

Især franske forældre har haft fat i rugosaerne, og de fleste kender "Nellikeroserne" fra det Hollandske foretagende Grootendorst. I de seneste 30 år har især canadiske forældre taget rugosa til sig på grund af deres gode vinterhårdførhed. Indkrydset med især Gallicaroser har de skabt mange meget fine sorter. Især gartnerne Svejda, Bugnet og Skinner har boltret sig. Selv Austin har bragt et par stykker på markedet. Den nyeste, 'Wild Edric', er plantet i havens Rugosabed.

Marie Bugnet | White Gootendorst | Dr. Eckner | Wild Edric | Parfume de la Hay
Sarah van Fleet

Nordens Dronning | Morje Hammerberg | White Perfection | Will Aldermann
Selma Lagerlöf | Gul Dagmar Hastrup

BED NO 18

Damascena

En historisk gruppe af buskroser på omkring 150 cm. i højden og med store, fyldte og duftende blomster. Gruppen har basis i *Rosa x damacena*, Damascenerrose, hvis oprindelse har været genstand for intense diskussioner botanikere imellem. Indtil for relativt kort tid siden har *R. x damascena* været anset for for en naturkrydsning af *R. gallica* og *R. phoenica*. I 2000 fandt japanske forskere gennem DNA-analyser ud af, at hele 3 forskellige vildroser har givet gener til Damascenerrosen, således at et kryds af *R. moschata* og *R. gallica* har været pollengivere til en *R. fedtschenkoana*-rose. Det skrives i botaniksproget (*R. moschata* x *R. gallica*) x *R. fedtschenkoana*.

Det interessante ved opdagelsen er, at ingen af de 3 vildarter oprindeligt har vokset i samme geografiske område. *R. moschata* stammer fra Vestasien, *R. gallica* fra Europa og *R. fedtschenkoana* fra Centralkina. På en eller anden vis er de altså bragt sammen og har kunnet danne Damascener-rosen. Den historie er ikke påvist, men man kan jo forestille sig, at folkevandinger i en svunden tid har bragt de respektive roser med sig, og så faldt til Persien. I hvert fald bragte korsridderne Damascenerrosen med sig fra Damaskus til Europa i 1200-tallet.

Den lange og indviklede historie blandet med nutidig forskning siger blot, at kendskab til roser også kan trække historiens vingesus med sig. I 600 år har Damascenerrosen været plantet i Franske, Græske og Italienske haver. Herom vidner adskillige beretninger. Først i 1800-tallets intensive rosenforædling, især i Frankrig, begyndte man at anvende Damascenerrosen til indkrydsning, og ca. 300 forskellige sorter blev skabt. Af disse har kun et fåtal overlevet.

Blomstringen foregår over en ret lang sommerperiode, og farveskalaen går fra hvid til mørk rosa. Stribede blomster forekommer også. Det er sunde og letdyrkelige roser, som dog gerne vil have en smule gødning. De besæres kun for buskform og dødt materiale efter blomstring og i foråret. Nogle sorter kan få lette angreb af meldug. De formeres rimeligt let på vinterstiklinger og gror fint på egne rødder. Desuden er de glimrende som hækroser. Damascenerroser har et stort indhold af æteriske olier. Det udnyttes til udvinding af kostbar rosenolie i især Bulgarien, hvor sorten 'Kanzalik' er plantet i millionvis for udvinding. Også i Iran udvindes rosenolie, og i begge lande foregår der løbende forskning i at udvikle nye og mere olieholdige sorter, for en stor del ved indkrydsning af den også olieholdige Albarose.

Pink Leda | Mme A. Labbly | Kanzalik | La Negrette | Oratam | Duchesse de Rohan

Botzaris | Omar Khayyan | Isphahan | Celsiana | Quatre Seasons | St. Nicolas

BED NO 19

Fundroser

Af og til finder man i naturen og i gamle haver roser, som ikke umiddelbart kan henføres i en gruppe eller til en specifik vildart. Som oftest er de naturkrydsninger, der kun findes indenfor en afgrænset lokalitet. Det kan i sjældne tilfælde også være en dyrket rose, man troede uddød eller i hvert fald helt forsvundet fra markedet. De vilde krydsninger får gerne navn efter findestedet. De giver altid rosenfolket anledning til undren og er, ret beset, nok mest en sag for de nørdede. Ikke desto mindre er de smukke skabninger, som kan nydes af enhver. De fleste er buskroser på op fra 1 til 3 meters højde, og normalt er de engangsblomstrende og bærer i efterår og vinter masser af hyben. Entusiastiske planteskolefolk tager dem i stald og sørger for deres vegetative opformering og sikrer derved deres fremtid som kulturplanter.

I samarbejde med Knud Pedersen er der plantet et lille udvalg af disse Fundroser i haven. Dels i bedet og dels som buskroser rundt i kanten. Et par af sorterne i bedet menes engang at have prydet den russiske Tszar's slotshave i St. Petersburg. Haven blev jævnet med jorden af kommunisterne under revolutionen. En af slottets gartnere nåede at flygte til Finland, og han tog roserne med. De blev senere plantet ud på forskellige hemmeligholdte steder i Finland. For nylig har man fundet gartnerens efterladte papirer, som ret konkret påviser, hvor roserne blev plantet. Desuden er sorten 'Bizar' plantet i bedet. Den er fundet i en sending rodplanter hos det belgiske foretagende Lens Roses. DNA-analyser har påvist, at den vitterligt er en hybrid mellem en rose og et æbletræ.

Ved Knud Pedersens mellemkomst har haven fået den enestående mulighed at kunne fremvise planten. Endnu ved ingen, hvad den vil udvikle sig til, og den er endnu ikke kommercielt tilgængelig. De plantede Fundroser passer sig selv og skal kun beskæres for døde grene. 'Bizar' vil dog blive overvåget ganske nøje. Om ikke med andet så med botanisk interesserede øjne.

R. 'Risttinumii'

Polstjärnan

Bizar

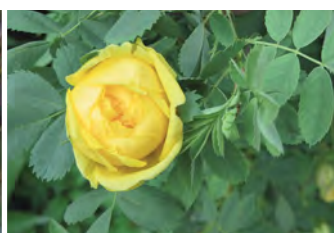
R. blanda 'Hartoneemi'

R. hemisparica

R. pendulina 'Harstad'

Yndisros

R. 'Snoghøj'

BED NO 20

Gallica

I flg. ældgamle skrifter er Gallicaroserne dem, der kan føres længst tilbage i tiden som dyrkede roser. På en bevaret mindetavle fra Lilleasiens Babylon har man beretninger om rosenvand så langt tilbage som 2500 år f.Kr.f. Det kræver meget store mængder af roser at udvinde rosenvand, hvilket indikerer intensiv dyrkning, muligvis endda forædling. De roser, man dyrkede, har med stor sandsynlighed været Gallicaroser. De har beviseligt været dyrket op gennem tiderne i Iran, Grækenland, Makedonien og Tyrkiet, og det har drejet sig om naturskabte varianter af den oprindelige *R. gallica*.

Med folkevandringer, som krigsbytte eller af korsridderne er roserne bragt til Europa først og fremmest til området omkring byen Provins i det franske Gallien. Her har roserne levet deres liv i ca. 600 år og bl.a. fornøjet Asterix og hans gæve gallere, hvis de ellers har levet. Gruppens storhedstid blev første halvdel af 1800-talet, hvor Frankrig nærmest gik rosenamok og fremdyrkede over 2000 forskellige Gallicaroser. Ved fremkomsten af især Remontantrosenerne aftog interessen for de kun sommerblomstrende Gallicaroser, og kun et mindre antal er derfor bevarede.

Gallicaroser er buske på 1-2 m. højde. Blomsterne kan være enkle til meget fyldte, duftende og i stærke farver fra helt hvid, lyserøde, rosa i forskellige toner og mørkt røde. Ingen Gallicarose er entydigt gul. Forædlere har sporadisk frembragt nye Gallicaroser helt op i vore dage. En af de nyeste, 'James Mason', er skabt af engelske Peter Beales i 1982. Den er at finde i havens Gallica-bed. I dag består Gallicaroserens største værdi i deres fine egenskaber som krydsningsroser. De er dyrket ind i så at sige alle nyere rosengrupper, og uden Gallicaroserne var der næppe skabt ret mange moderne haveroser som f.eks., Austinroser. Gallicaroser er stærke planter med en intensiv rodskudsdannelse, hvad der kan være deres mindre gode egenskab, men podet på grundstammer kan de styres. Lidt gødning sætter skub i blomstringen, men ellers behøves ingen særlig pleje.

Haven kan takke Jens Anton Solbjerg og Knud Pedersen for de mange sjældne sorter, der er plantet i bedet.

Rosa Mundi | Camaieux | Anatonie d' Ormais | Duchesse de Buccleugh | Charles de Mills | Belle Isis
Northern Yellow | La Belle Sultane | Opheline et Juliet | Duchesse de Angueuleme | Tuscany

Sissinghurst Castle | James Mason | Belle Doria | La Favorite
Bouquet de Venus | Hippolyte | Duchesse de Montebello | Jenny Duval

BED NO 21

Albaroser

Albaroserne er en meget gammel sortgruppe dyrket fra år 300 f.Kr. Gruppen indeholder nogle af de allerbedste historiske buskroser. Deres udvikling har kun bevæget sig meget lidt fra vildroserne, og de har bevaret en dejlig autencitet i udtrykket. Stammoderen er R. x alba (=hvid rose).

I første halvdel af 1800-tallet begyndte europæiske forældre at arbejde med de ellers kun hvide roser ved at krydse dem med R. camina (Hunderose). Det gav nogle fine sorter med lysrøde og lysrosa blomster på op til 2 meter høje buske med lang blomstringstid midt på sommeren. Blomsterne kan være fra enkelt til let fyldte og dufter behageligt. En enkelt sort bærer røde blomster. Den blev fundet i en dansk have i 2009 som en mutation af 'Maidens Blush' og taget i stald hos Knud Pedersen, hvor rosen kan købes under navnet 'Anna' eller 'Rød Maidens Blush'.

Hvem kender ikke 'Dronningen af Danmark', som ikke er Margrethe II, men Marie Frederikke, gift med Frederik VI. Eller 'Alba Maxima', kendt fra Krøyers berømte maleri af hustruen: Marie i Haven. For slet ikke at tale om 'Celestine', der betyder himmelsk. Og himmelsk er den. Danmarks kendte rosenskribent, Torben Thim, påstår således, at blomsten åbnes af en engels åndedrag.

Buskene passer sig selv bortset fra beskæringen, som foregår ved udttynding af gamle grene fra basis med et par års mellemrum.

Alba Maxima | Maidens Blush | Celestial | Chloris

Mme Plantier | Anne | Mme Legras St. Germain | Königin von Dänemark

BED NO 22

Vildarter

Jo mere man beskæftiger sig med roser, jo mere fascineres man af de vilde arters renhed og ægthed. På verdensplan findes der mellem 150 og 200 forskellige vildroser, men de er aldrig fundet vildtvoksende syd for Ækvator, hvor de naturligvis også findes i dag, men som tilførte planter. Blot ca. 50 arter kan findes i den danske natur.

Desværre plantes vildroserne ikke ret meget i haverne. Buskene er for store, og haveejerne foretrækker naturligt nok de moderne remonterende sorter.

Vildroserne blomstrer rigt, men ofte blot en kort periode tidligt på sæsonen. De fleste sætter smukke hyben i efteråret til glæde for mennesker og vinterfugle. De findes som både høje og lave buske og i mange farver, dog mest hvide og i rosa toner. Blomsterne er mest helt enkle, men fyldte findes også.

Men mest af alt: Uden vildroserne ville alle de andre ikke være til. Med dem begyndte eventyret.

Det var inde i overvejelserne at lade Mariagers rosenhave beplante som en skov af vildroser, men den idé er allerede realiseret adskillige steder i Europa.

I haven er plantet ca. 30 forskellige vildarter. Dels i bedet og dels i kantbeplantningen. Buskene skal blot fortyndes med 2-3 års mellemrum og passer ellers sig selv under alle forhold.

16. maj blomstrer *R. oremiensis* x *pteracanta* som havens første.

R. seraphinii | *R. roxburghii normalis* | *R. californica* | *R. paulistris* | *R. villosa* | *R. majalis plena* | *R. willmottia*

R. fedtchenkoana | *R. nutkana* | *R. elliptica* | *R. webliana* | *R. moysii geranium* | *R. oremiensis* x *pteracanta* | *R. pisocarpa*

Kantbedenes beplantning

Inderste række

Buketrosen er alle moderne roser. Det kan være, patio-, bunddække-, floribunda- og polyanteroser. Alle har de en overdådig blomstring sat som i buketter over buskenes løv. De er remonterende fra sidst i Juni til langt ind i efteråret og findes i alle mulige farver. Den buketblomstrende egenskab beror på gener fra *R. multiflora*, der som vildart vokser i Kina og Japan. Der kommer konstant nye krydsninger af buketrosen på markedet.

Ole Hviid Jensens planteskole v. Bjerringbro har specialiseret sig i buketrosen og har Danmarks største udvalg i sit sortiment. Samtidig er planteskolen altid på forkant med nyhederne. De plantede roser er udvalgt i samarbejde med Ole Hviid Jensen, som har leveret ca. 40 forskellige af disse farverige, op til en meter høje roser. Buketroseme kan levere masser af blomster til Mariagers årlige børnefest og kåring af rosendronning.

Afskæringen af modne blomsterhoveder genererer blot en ny og endnu frodigere blomstring. Beskæringen foretages om foråret ned til omkring en trediedel af buskenes højde. Buketrosen yder meget og skal derfor gødes rigeligt og må ikke savne vand.

Midterste række

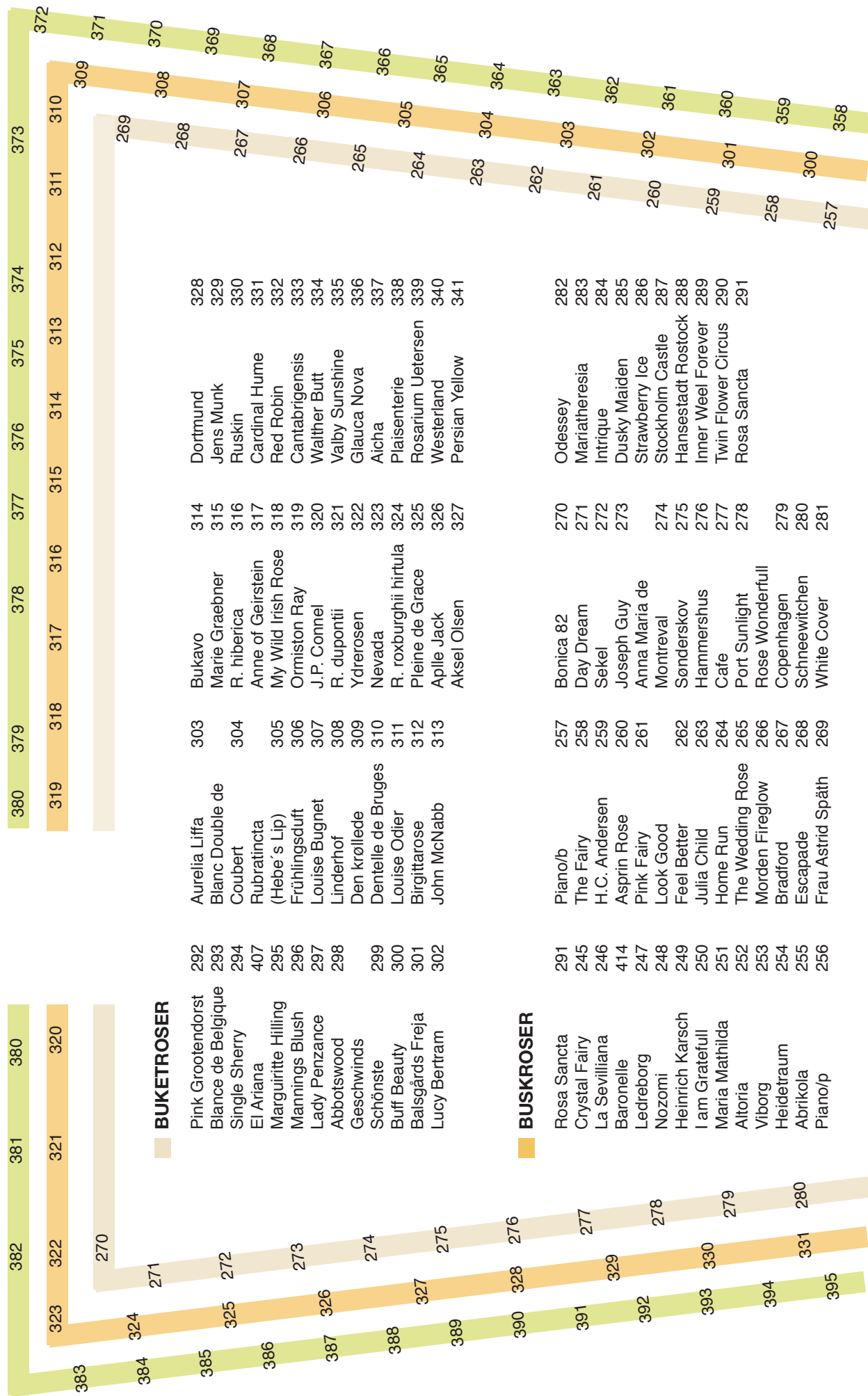
Knud Pedersen definerer buskrosen som værende de oprindelige arter og deres nærmeste hybrider samt moderne sorter, der inkluderer de nyere canadiske krydsninger. Den svenske rosenspecialist Lars Ake Gustavsson definerer alle historiske roser, canadiske roser og Austinrosen som buskrosen. Buskrosen er således en meget bred betegnelse, der egentlig blot angiver en vis plantestørrelse. Alle har de et tilhørsforhold til en nærmere defineret botanisk gruppe. Alle de buskrosen, der er plantet i kantbedene, er udvalgt fra Knud Pedersens rigelige sortiment. De ca. 50 forskellige har en højde på mindst 150 cm. til fælles. De kan være historiske og engangsblomstrende, og de kan være moderne, remonterende sorter. Tilsammen danner de en lægivende og festlig ramme om havens indre bede. Nogle buskrosen kan ved beskæring drives op som klatrosen. Denne type er plantet i havens 4 hjørner, hvor de yderste grene således kan harmonere med hegnet klatrosen.

Beskæring af buskrosen udføres efter behov for buskform og for fjernelse af dødt materiale. Arbejdet udføres i foråret. De engangsblomstrende kan, hvis man vil, beskæres efter afblomstring, men derved fjernes også muligheden for hybensætning. Især de moderne buskrosen må gerne få en del gødning.

Yderste række

Ved hegnet rundt om hele haven samt ved rosenbuerne er plantet Danmarks måske største samling af klatrende roser. Klatrosen findes med få undtagelser indenfor samtlige rosen-grupper og leverer ranker på 2,5 m. og op til 15 m. eller mere. Ofte inddeles de i 2 typer: Klatrosen og slyngrosen. Deres fælles evne er at danne lange grenskud, som kan kravle på stativer, trådhegn, plankeværker og sågar drapere mure og hele træer. Det er de historiske roser og de med vildrosen nært beslægtede typer, der leverer de længste skud. De er som oftest engangsblomstrende og danner hele kaskader af hyben i efteråret. De lavere klatrosen er mest nyere sorter, og nye krydses hele tiden. De fleste er remonterende og fint duftende.

Havens ca. 70 forskellige klatrosen er for de historiskes vedkommende leveret af Anton Solbjerg Nielsen i Brenderup, og de moderne er søgt ud og leveret fra Knud Pedersens omfattende udvalg. For alle gælder, at de kan beskæres til ønsket fylde og grenlængde. Lidt gødning gør god nytte.

KLATREROSER

Ved indkørsler til
rosenhaven ses:
Variegata di Bologna.
Rose fra Orvieto.
CittaSlow Mariagers
venskabsby i Italien.

Rosenbuerne

For så vidt buerne indgår i kantbeplantningen fremgår det af oversigten på de foregående sider, hvilke - naturligvis - klateroser, der er tale om.

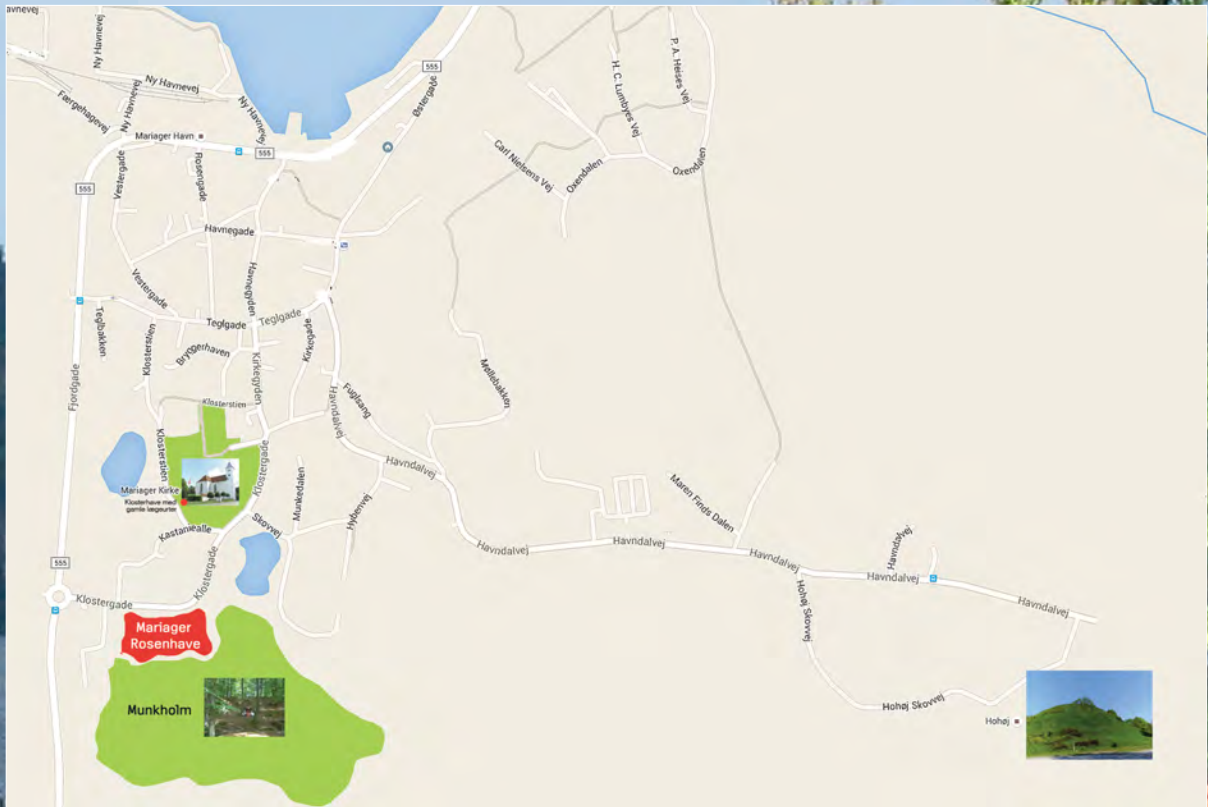
Ved de 4 buer i midten er der plantet klateroser, der hører hjemme i de tilstødende bedes kategorier.

For alle klateroserne, d.v.s. hele hegnet rundt, gælder, at de næppe vil drapere meget det første år, men på sigt skulle det gerne lykkes.

Trods alle planmæssige anstrengelser kan det vel næppe undgås, at nogle af de i alt ca. 850 plantede roser ikke vil leve helt op til forventningerne. Men det er der råd for i kommende justeringer.²⁰

Danske 'Our last Summer' skabt af Rosa Eskelund

CittaSlow Mariager vil gerne takke Erik Kirkegaard Mikkelsen og Eskild Skau for en enestående indsats i såvel planlægningen som realiseringen af haven. Ligeledes vil vi gerne takke for fornem bistand fra Jens Greve, Hugo Vilslev og Poul Leth Madsen samt andre frivillige for deres hjælp med at færdiggøre Rosenhaven i Mariager. Og sidst, men ikke mindst ELRO Fonden for finansiel støtte til projektet og Mariagerfjord Kommune for velvillig opbakning bag det samlede projekt.

Tekst:

Eskild Skau

Layout/grafisk produktion:

Stæhr Grafisk

Foto: Dreamstime

© Eskild Skau / Stæhr Grafisk / CittaSlow Mariager

Gengivelse af tekst tilladt med kildeangivelse.

Mariager juni 2016

